

HÂRÛN (هارون)

Hız. Mûsâ'nın kardeşi,
onun yardımcısı olarak
İsrâiloğulları'na gönderilen
peygamber.

Hârûn kelimesinin menşei bilinmemektedir. İbrânice Tevrat'ta Aharon şeklinde kaydedilen kelimenin Filistin Süryanîcesi'nden Arapça'ya geçtiği tahmin edilmekte (Jeffery, s. 284) ve "parlayan" anlamında olabileceği belirtilmektedir (NDB, s. 1).

Kur'ân-ı Kerim'de yirmi yerde adı geçmekle birlikte hayatı ve faaliyetleriyle ilgili fazla bilgi bulunmayan Hârûn umumiyetle Hz. Mûsâ ile beraber zikredilmektedir. Hârûn Tevrat'ta da fazla yer almamakta ve Hz. Mûsâ'nın yanında ikinci planda kalmaktadır. Tevrat'taki bilgilere göre Levi ailesinden Amram ile Yokebed'in oğlu olan Hârûn Hz. Mûsâ'nın erkek kardeşidir. Mûsâ'dan üç yaş büyük, kız kardeşi Miryam'dan (Meryem) küçüktür (Çıkış, 6/20; 7/7). Mısır'da İsrâiloğulları'na baskı uygulayan Firavun (muhtemelen II. Ramses'in babası I. Seti) zamanında ve İsrâiloğulları'nın erkek çocuklarının öldürülmesi emrinden önce dünyaya gelmiştir (DB, I/1, 2). Tevrat'ta hayatının ilk dönemleriyle ilgili bilgi yoktur. Elişeba ile evlenmiş; Nadab, Abihu, Eleazar ve İtamar adında dört oğlu olmuştur (Çıkış, 6/23; Sayılar, 3/2). Hz. Mûsâ'nın Medyen'deki ikâmeti döneminde Hârûn Mısır'da kalmıştır.

Hız. Mûsâ, Medyen dönüşü Horeb dağında Tanrı'nın ilk vahiyine muhatap olarak İsrâiloğulları'nı Mısır'dan çıkarmak için Firavun'un yanına gitme emrini alınca, "ağız ve dili ağır bir kişi" olduğunu söyleyerek görevi yerine getiremeyeceğinden kaygılandığını belirtir. Bunun üzerine Rab, "Senin kardeşin Levili Hârûn yok mu? Bilirim ki o iyi söyler... ve vâki olacak ki o senin için ağır olacak ve sen onun için Allah gibi olacaksın..." der (Çıkış, 4/14-16). Böylece Hârûn, gerek İsrâiloğulları'na gerekse Firavun'a karşı (Çıkış, 7/1-2) Mûsâ'nın sözcüsü olarak görevlendirilir. Daha sonra Tanrı Hârûn'a Mûsâ'yı karşılamak için çöle gitmesini emreder. "Allah'ın dağı"na giden Hârûn Mûsâ ile karşılaşır kucaklaşır (Çıkış, 4/27). Beraberce Mısır'a dönerek İsrâiloğulları'nın yaşlılarını toplarlar. Hârûn, Rabb'in Mûsâ'ya söylemiş olduğu bütün sözleri onlara duyurur, ayrıca kavmin gözleri önünde mucizeler gösterir. Bunun

üzerine kavim onların Tanrı tarafından gönderildiğine ikna olur (Çıkış, 4/29-31). Rab Mûsâ'ya, "Seni Firavun'a Allah gibi yaptım ve kardeşin Hârûn senin peygamberin olacak; sana emrettiğim bütün şeyleri kardeşin Hârûn Firavun'a söyleyecek" diyerek her ikisini Firavun'a gönderir (Çıkış, 7/1-2). Mûsâ ile Hârûn birlikte Firavun'a giderek İsrâiloğulları'nı serbest bırakmasını isterler, fakat Firavun kabul etmez. Onunla görüştüklerinde Hârûn seksen üç yaşındadır (Çıkış, 7/7). Firavun onlardan bir mucize göstermelerini isteyince Hârûn asâsını yere atar ve asâ yılan olup sihirbazların yılanlarını yutar (Çıkış, 7/8-13). İsrâiloğulları'nın saliverilmemesi üzerine Firavun ve Mısır halkına Tanrı tarafından on musibet gönderilir. Bu musibetlerden bazılarında Hârûn da rol alır. Meselâ Firavun'la mücadele esnasında Hârûn asâsını ırmağın sularına vurur ve sular kana dönüşür (Çıkış, 7/19-20); asâsını uzatır ve Mısır diyarı kurbağalarla dolar (Çıkış, 8/1-7). Başka bir zamanda da Hârûn'un asâsı ile gerçekleştirdiği bir mucize üzerine Mısır diyarını tatarcık sineği istilâ eder (Çıkış, 8/16-17).

Tevrat'ta çeşitli mucizelere vesile olan asâ bazan Mûsâ'ya, bazan da Hârûn'a nisbet edilmiştir. Bazı yerde de Mûsâ'nın asâsını Hârûn kullanmaktadır. Yılana dönüşen asânın Mûsâ'ya ait olduğu belirtilmiş (Çıkış, 4/2-4), fakat Firavun'un huzurunda yılana dönüşen asâ Hârûn'a nisbet edilmiştir (bk. ASÂ).

Mısır halkının başına gelen musibetlerden sonra Tevrat'ta Hârûn'dan pek söz edilmez. Kızıldeniz'i geçerek Sînâ çölüne ulaştıktan sonra açlık baş gösterince İsrâiloğulları Mûsâ'ya ve Hârûn'a karşı söylenmeye başlarlar. Mûsâ ve Hârûn, Rabb'in onlara bildirdiği eti ve ekmek verdiğini müjdelere ve Mûsâ'nın emri üzerine Hârûn kavimle konuşur (Çıkış, 16/2-10). İsrâil'in Amalek'e (Amâlika) karşı verdiği savaş sırasında Hz. Mûsâ mucizeli asâsını yukarı kaldırdığında İsrâil üstünlük sağlarken yorulup aşağı indirdiğinde Amalek baskın geliyordu. Bu olayda Hârûn ile Hur, Mûsâ'nın ellerini yukarıda tutmasına yardımcı olmak suretiyle İsrâil lehine mucizenin devamını sağlamışlardır (Çıkış, 17/12). Yine Tevrat'ta anlatıldığına göre Hz. Mûsâ Sînâ'da ilâhî vahiy aldıktan sonra Allah, İsrâil'in yaşlılarından yetmiş kişiyle birlikte Hârûn ile iki oğlu Nadab ve Abihu'yu da çağırarak ve bunlar "İsrâil'in Allahı"ni görmüşlerdir (Çıkış, 24/1-11). Hz. Mûsâ, Allah ile görüşmek üzere dağa çıktığında yerine Hârûn ve Hur'u bırakmış (Çıkış, 24/14), fakat dönüşü gecikince kavmi Hârûn'a gelerek kendileri için bir ilâh yapmasını istemişler, Hârûn da ziynet eşyasından dökme bir buzağı heykeli yapmıştır (Çıkış, 32/2-6). Bu sebeple Rab Hârûn'a çok öfkelenmiş ve onu helâk etmek istemişse de Mûsâ'nın yalvarması üzerine bundan vazgeçmiştir (Tesniye, 9/20). Ancak İsrâiloğulları'nın altın buzağı yapıp onatmaları konusunda Hârûn'un rolüyle ilgili Tevrat kıssasında çelişkiler vardır. Çıkış'a bakılırsa (32/21, 25, 35) buzağı yapımında esas rol Hârûn'undur. Başka yerlerde ise buzağı yapımını talep eden ve Hârûn'u bu iş için tehdit edenin (Çıkış, 32/1), ayrıca buzağıyı tanrı kabul edenin (Çıkış, 32/4) halk olduğu belirtilmektedir. Öte yandan Hagada'da Hârûn buzağıyı yapma suçundan aklanmaya çalışılmaktadır. Hagada'ya göre Hârûn insanlar arasındaki anlaşmazlığı barışla çözme yanlısıdır. Buzağı hadisesinde de onun bu duygusu hâkim olmuştur. Esasen Hârûn da Mûsâ gibi buzağıya tapanları şiddetle cezalandırabilirdi, fakat iyi kalpliliği sebebiyle onları affetmiştir. Diğer bir yorum göre ise Hârûn'un buzağı konusunda bu şekilde davranmasının sebebi Hur'un başına gelenlerin kendi başına gelmesinden korkmasıdır. Zira Midraş'a göre Hur karşı çıktığı halkı tarafından öldürülmüştür (EJd., II, 7).

Sînâ'dan hareket edildikten sonra Hz. Hârûn ile kız kardeşi Miryam, Habeşli bir kadın aldığı için Hz. Mûsâ'ya karşı çıkmaları yüzünden Rabb'in öfkesine sebep olmuşlardır (Sayılar, 12/1-12). Çöl hayatı boyunca Hârûn her zaman Mûsâ'nın yanındadır. Rabb'in emrine karşı gelen İsrâiloğulları arz-ı mev'ûda girmek istemezler ve Mûsâ ile Hârûn'a isyan edip liderliklerine itiraz ederler (Sayılar, 14/4-5). Korah'ın (Kârûn) ve diğerlerinin isyanı sadece Mûsâ'ya değil Hârûn'a da yöneliktir. Kâhinlik görevinin meşrûluğunu ispat etmek için Hârûn'un asâsı tomurcuklanıp çiçek açar (Sayılar, 17/8). İsrâiloğulları, çöldeki yolculuklarının sonuna doğru ikinci defa Kadeş'te konakladıklarında susuzluk sebebiyle baş kaldırınca Rab, Mûsâ ve Hârûn'a asâ ile kayaya vurmalarını söylemiş, kayadan su fışkırmıştır (Sayılar, 20/2-11). Fakat bu arada davranışları ve sözleriyle Rabb'e karşı suç işleyen İsrâiloğulları'nın arz-ı mev'ûda girmeleri yasaklanmıştır (Sayılar, 20/12). Kadeş'ten göç eden kavim Hor dağına geldiğinde Rab Mûsâ'ya Hârûn'un ecelinin geldiğini ve ölen atalarına katılacağını bil-

direrek onu ve oğlu Eleazar'ı Hor dağına götürmesini istemiş, Mûsâ da Rabb'in emri doğrultusunda Hârûn'un elbisesini çıkararak Eleazar'a giydirmiş ve Hârûn Hor dağının tepesinde ölmüştür (Sayılar, 20/7-29; 33/38; Tesniye, 32/50). Tevrat'ın bir başka yerinde Hz. Hârûn'un Mosera'da öldüğü belirtilmektedir (Tesniye, 10/6). Vefat ettiğinde onun 123 yaşında olduğu zikredilir (Sayılar, 33/39).

Hor dağının veya Mosera'nın nerede bulunduğu tartışmalıdır. G. L. Robinson, Hor ile Moserah'ı (Jebel Madra) aynı dağ kabul eder ve bunun Kadeş ile Arabah arasındaki güzergâh üzerinde bulunduğunu söyler. F. M. Abel, "vâdî Hârûniyye" adına dayanarak Hor dağını Aynülkudeyrât'ın (Kadeş Barnea) 17 km. kuzeybatısına yerleştirmiştir. Hor dağının Kadeş Barnea'daki tepeler veya Kadeş yakınındaki İmâretü'l-Hureysa dağı olduğu da rivayet edilmektedir. Yaygın geleneğe göre ise Hor dağı, Petra'nın batısında Cebeli-hârûn denilen 1400 m. yüksekliğindeki dağdır (EJd., VIII, 971-972). Hz. Hârûn'un kabrinin nerede bulunduğu kesin olarak bilinmemekle birlikte bu dağın en yüksek tepesinde onun kabri olduğuna inanılan bir yapı vardır (DB, I/1, s. 8).

Yahudi kutsal kitabında, Hz. Mûsâ'nın kardeşi ve arkadaşı olup onunla birlikte İsrâiloğulları'nı Mısır'dan çıkaran ve onlara liderlik yapan Hârûn ayrıca kâhinler sınıfının atası ve başkâhin olarak da gösterilir. Ahd-i Atik'in bazı bölümlerinde (I. Samuel, 12/68; Mika, 6/4) Hârûn'dan, Mûsâ ile birlikte İsrâiloğulları'nı Mısır'dan çıkaran lider olarak bahsedilmekte, kâhinliğine hiç temas edilmemektedir. Tevrat ve Yeşu'da ise Hz. Mûsâ ile liderliği paylaşan Hârûn'un yanında tamamıyla farklı bir Hârûn daha ortaya çıkmaktadır ki bu ikincisi her ne kadar Mûsâ'nın kardeşi ise de sadece kâhindir ve kâhin ailesinin atasıdır. Tevrat'ın Levililer bölümünün bütünü, ayrıca Çıkış (25-31; 35-40) ve Sayılar (1-10/25; 15-19; 25-35) bölümünün büyük kısmı kâhin olan Hârûn'a ve onun görevlerine tahsis edilmiştir. Tevrat'ta Hârûn'un kâhinliğini ön plana çıkaran bölümler Ruhban metnine ait olduğu gibi, iki farklı Hârûn'a işaret eden veya iki Hârûn'un birlikte bulunduğu bölümlerde de Ruhban metninin tesiri açıktır (IDB Suppl., s. 1). Ruhban metnine ait olmayan ve peygamberlere nisbet edilen metinlerde Mûsâ gibi Hârûn'a da nâdirenen işaret edilmekte ve buralarda onun liderliği üzerinde durulmakta, fakat kâhinliğinden söz edilmemektedir. Ahd-i Atik'in I

ve II. Krallar bölümlerinde ise Hârûn ve Hârûn oğullarına dair hiçbir bilgi mevcut değildir.

Hz. Hârûn'u kâhinler sınıfının atası olarak gösteren metinlere göre bizzat Rab Yahve, Sînâ'da Mûsâ'ya Hârûn'un liderliğinde kâhinlik müessesesini tesis etmesini (Çıkış, 28/1-2), Hârûn için elbiseler hazırlamasını emreder (Çıkış, 28; Levililer, 8/7-9). Mûsâ da Hârûn ve oğullarına göğüslük, entari, nakışlı gömlek, sarık ve kuşak gibi mukaddes giysiler hazırlar. Hârûn ve oğullarını toplanma çadırının kapısına getirip su ile yıkar, mukaddes giysileri giydirir ve mesheder (Çıkış, 29; 40/12-15). Bu seremoni ile kâhin olan Hârûn'a görevleriyle ilgili tâlimatlar bizzat Tanrı tarafından verilmiştir (Sayılar, 18). Hârûn'un kendisi başkâhin ve kâhinliğin kurucusu olduğu gibi zürriyeti de kâhindir (Sayılar, 3-4; 18). Kendisinin ve zürriyetinin kâhinliği dâimî statüdedir (Çıkış, 29/9; Siracide, 45/6-22). Dört oğlu da bizzat onun tarafından takdis edilmiştir (Çıkış, 6/23, 28-29; Sayılar, 3/2-3; I. Tarihler, 24/1). Hârûn aynı zamanda Levilî'dir; Levi sıbtı ona bağlı ve onun hizmetindedir (Sayılar, 18/2-7). Takdis edilmek suretiyle kutsiyetin en üst derecesine yükselen Hârûn, en önemli kutsal işleri yapmaya yetkili olup bu görevlerinin başında kurban takdimi gelmektedir. Kurbanları o kesmekte, iç yağlarını da yine o yakmaktadır (Levililer, 9/8, 12, 15, 18). Toplanma çadırı ve ahid sandığıyla ilgili görevler onun uhdesindedir (Sayılar, 4). Halkı takdis etmek Hârûn ve oğullarının işidir (Sayılar, 6/22-27). Cüzzamlıları iyileştirmek veya onlar hakkında hüküm vermek de onun görevleri arasındadır (Levililer, 13/1-59). Hârûn ve oğulları mukaddesle bayağıyı ayırmak ve Tanrı'nın kanunlarını halka öğretmekle de görevlidirler (Levililer, 10/10-11).

Tamamen kâhin kimliğiyle ortaya konan bu ikinci Hârûn'un ilk iki oğlu Nadab ve Abihu'nun kâhinlikleri kaldırıldığı için bu görev diğer iki oğlu İtamar ve Eleazar tarafından sürdürülmüştür (Levililer, 7/1-7). Asıl kol ise Eleazar'ın soyudur (Sayılar, 25/7-13; I. Tarihler, 6/1-15; 24/4). Hârûn Hor dağında vefat ettiğinde Mûsâ onun yerine Eleazar'ı getirmiştir (Sayılar, 20/23-28; 33/37-39; Tesniye, 10/6). Kâhin Ezrâ'nın soyu Hârûn'a dayanmaktadır (Ezrâ, 7/1-5).

İlk geleneklerde ruhban sınıfına ait bir şahsiyet olarak gözükmeyen Hârûn'un nasıl olup da ruhban sınıfının lideri olduğu kesin şekilde bilinmemekle beraber

(DBS, X, 1249) onun bu yönünün, kâhinliğin önem kazandığı ve Ruhban metninin yazıldığı Bâbil esareti sonrası dönemde ortaya çıktığı anlaşılmaktadır (IDB Suppl., s. 1-2).

Hz. Hârûn Hristiyanlık'ta Mesih'in bir örneği olarak kabul edilir. O kurban takdim etmekte, Tanrı ile insanın arasında aracılık ve Kudsü'l-akdes'te dinî görev yapmaktadır. Bu bakımdan Mesih'e benzermekle birlikte aralarında bazı farklar da vardır. Meselâ Hârûn'un uyguladığı şeriatla hayvan kurban edildiği halde İsa Mesih kanlı kurbanı teşvik etmemiş, en mükemmel kurban olarak kendini takdim etmiştir. Hârûn Eski Ahid'in başkâhini, İsa ise Yeni Ahid'in başkâhinidir (İbrânîler'e Mektup, 5/2-5; 7/11-12; 8).

Kur'an-ı Kerim'de Hârûn'a vahiy geldiği, hidayete erdirildiği (en-Nisâ 4/163; el-En'âm 6/84), lutufta bulunduğu (es-Saffât 37/114), güzel konuştuğu (el-Kasas 28/34), Mûsâ ile beraber ona da furkan verildiği (el-Enbiyâ 21/48) belirtilmektedir. Hz. Mûsâ, Firavun'a gitmekle görevlendirilince kardeşi Hârûn'un kendisine yardımcı olarak verilmesini, görevine onun da ortak edilmesini Allah'tan istemiş, bu isteği kabul edilerek ona peygamberlik verilmiştir (Tâhâ 20/29-36; el-Furkân 25/35; Meryem 19/53). Daha sonra Hz. Mûsâ ile birlikte âyetler ve gerçek bir delille Firavun'a gönderilmiş (Yûnus 10/75; el-Mü'minûn 23/45), Firavun'un sihirbazları mağlûp olunca Mûsâ ve Hârûn'un rabbine inandıklarını açıklamışlardır (el-A'râf 7/121-122; Tâhâ 20/70; eş-Şuarâ 26/48). İsrâiloğulları Mısır'dan çıktıktan sonra Hz. Mûsâ, ilâhî vaad gereği kırk günlük bir süre için Sînâ'ya giderken, "Yerime geç, ıslah et, bozguncuların yoluna uyma" diyerek kendi yerine Hârûn'u vekil bırakmıştır (el-A'râf 7/142). Mûsâ Tûr'da iken kavminin, Sâmîrî'nin iğvâsıyla (Tâhâ 20/85) buzağı heykeli yapıp ona tapmaya başlaması üzerine Hârûn Tevrat'ta kaydedildiğinin aksine, "Ey kavmim! Andolsun siz bununla fitneye düşürüldünüz. Rabbiniz çok esirgeyendir, siz bana uyun, emrime itaat edin" diyerek onları uyarmış (Tâhâ 20/90), fakat sözünü dinletememiştir.

Hz. Mûsâ, Tûr dönüşü kavminin buzağıya taptığını görünce Hârûn'a, "Ey Hârûn, onların saptıklarını gördüğün zaman sana ne engel oldu? Neden bana uymadın? Emrime karşı mı geldin?" demiş, saçından sakalından tutarak onu çekip sarsmış, bunun üzerine Hârûn, "Ey ananın oğlu, saçımı başımı tutma! Ben

senin, İsrâiloğulları arasında ayrılık çıkardın, sözümü tutmadın diyeceğinden korktum" diyerek gerekçesini açıklamış (Tâhâ 20/92-94), daha sonra Hz. Mûsâ Sâmirî'ye kızarak onu kovmuştur (Tâhâ 20/95-98). Diğer bir âyetinde de (es-Saffât 37/120) Mûsâ ve Hârûn'un hep hayırla yâdedilecekleri belirtilmektedir.

Hz. Hârûn'un vefatıyla ilgili olarak İslâmî kaynaklarda çeşitli rivayetler vardır. Bunlara göre Allah Hz. Mûsâ'ya, "Hârûn'un ruhunu kabzedeceğim, onu şu dağa getir" diye vahyeder. Bunun üzerine Mûsâ ile Hârûn o dağa giderler. Dağa vardıklarında orada benzeri görülmemiş bir ağaçla bir ev ve üzerinde yataklar bulunan bir sedir bulurlar. Hârûn burada yatmak istediğini söyleyince Hz. Mûsâ "yat ve uyu" der. Hârûn'un isteği üzerine kendisi de yatar, ardından Hârûn'un ruhu kabzedilince ev ve yatak semaya yükseltilir. Hz. Mûsâ İsrâiloğulları'nın yanına döndüğünde kavmi Hârûn'u göremeyince onu Mûsâ'nın öldürdüğünü iddia ederler. Fakat Mûsâ'nın iki rek'at namaz kılıp Allah'a dua etmesi üzerine Hârûn'un üzerinde vefat ettiği yatak semadan iner ve böylece İsrâiloğulları gerçeği görüp kabul ederler (Sa'lebî, s. 187-188). Başka bir rivayete göre ise kavminin ithamı üzerine Hz. Mûsâ onları Hârûn'un kabrine götürür ve Hârûn'a seslenir. Hârûn başından toprakları silkeleyerek kabrinden kalkar. Hz. Mûsâ'nın, "Seni ben mi öldürdüm?" sorusuna "hayır" cevabını verince Mûsâ ona, "Yatağına geri dön" der, Hârûn da tekrar ölüm uykusuna yatar (Taberî, I, 434).

BİBLİYOGRAFYA :

Lisânü'l-'Arab, "hrn" md.; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (Ukkâşe), s. 43-44; Ya'kûbî, *Târîh*, I, 34-41; Taberî, *Târîh* (Ebû'l-Fazl), I, 432-434; Mes'ûdî, *Mürûcû'z-zehab* (Abdülhamid), I, 49-50; Sa'lebî, *Arâ'isü'l-mecâlis*, s. 187-188; Mevhub b. Ahmed el-Cevâlikî, *el-Mu'arreb* (nşr. F. Abdürrahîm), Beyrut 1410/1990, s. 629; Ahmed Cevdet Paşa, *Kıyas-ı Enbiyâ*, İstanbul 1331, I, 19-26; *NDB*, s. 1; E. Palis, "Aaron", *DB*, I/1, s. 2-9; J. Horowitz, *Koranische Untersuchungen*, Berlin 1926, s. 149; J. Auneau, "Sacerdoce", *DBS*, X, 1249; A. Jeffery, *The Foreign Vocabulary of the Quran*, Cairo 1938, s. 283-284; H. Speyer, *Die Biblischen Erzählungen im Qoran*, Darmstadt 1961, s. 323-336; T. M. Mauch, "Aaron", *IDB*, I, 1-2; E. Rivkin, "Aaron, Aaronides", *IDB Suppl.*, s. 1-3; A. H. Mc Neile - P. R. Ackroyd, "Aaron", *DB²*, s. 1-2; J. Eisenberg, "Hârûn", *IA*, V/1, s. 303; G. Eisenberg - [G. Vajda], "Hârûn b. 'Imrân", *IE²* (Fr.), III, 238; N. M. Sarna v.dğr., "Aaron", *EJd.*, II, 4-8; M. Avi-Yonah, "Hor", *EJd.*, VIII, 971-972; G. Jacquemont, "Aaron", *Catholicisme*, Paris, ts. (Letouzey et Ane), I, 2-3.

ÖMER FARUK HARMAN

HÂRÛN, Abdüsselâm Muhammed (عبدالسلام محمد هارون)

Abdüsselâm b. Muhammed
b. Hârûn b. Abdîrâzık
(1909-1988)

İslâm kültür kaynaklarının
ilmî neşirlerini yapmasıyla tanınan
Mısırlı âlim ve edip.

İskenderiye'de doğdu. Kültürlü bir aileye mensuptur. Dedesi Hârûn b. Abdür-râzık, Ezher'de Cemâatü kibârî'l-ulemâ üyeliği yapmış, babası çeşitli yerlerde kadılık görevinden sonra Şer'î Teftiş Kurulu başkanlığında bulunmuştur. Amcası Ahmed b. Hârûn, bir müddet Ezher Üniversitesi rektör yardımcılığı ve el-Maâhidü'd-dîniyye müdürlüğü görevlerini yürütmüştür. Anne tarafından dedesi Mahmûd b. Ridvân'ın da şer'î mahkeme ve Cemâatü kibârî'l-ulemâ üyesi olduğu bilinmektedir. Meşhur hadis âlimi ve muhakiki Ahmed Muhammed Şâkir, Abdüsselâm Hârûn'un halasının oğludur.

Babasının görevi icabı ailesi bir süre Tanta'da kaldıktan sonra Kahire'ye yerleşince Abdüsselâm Hârûn burada on yaşlarında hıfzını tamamladı. İlk öğreniminin ardından liseyi Ezher'de okudu ve yüksek tahsilini Dârü'lulûm'da yaptı (1928). Aynı fakültede yüksek lisansını tamamladı. Buradaki öğrenciliği sırasında, devrin gazeteci-matbaacı ve nâşirlerinden olan Muhibbuddin el-Hatîb'in kurduğu Cem'iyetü's-şübbânî'l-müslimîn'de üye olarak faaliyet gösterdi. Daha sonra 1942 yılına kadar Dekahliye, İskenderiye ve Kahire'de ilkokul öğretmenliği yaptı. Tâhâ Hüseyin'in tavsiyesi üzerine 1943'te Mustafa es-Sekkâ, Abdürrahim Mahmûd, İbrâhim el-Ebyârî ve Hâmid Abdülmeccid gibi devrinin tanınmış âlim ve ediplerinden teşekkül eden Lecnetü'l-ihyâi türâsi Ebi'l-Alâ el-Maarîf adlı komisyonun üyeliğine kabul edildi.

1945 yılında, ilköğretimden üniversiteye öğretim elemanı tayininin tek örneği olarak İskenderiye Üniversitesi (Câmîatü'l-Fârûk el-evvel) Edebiyat Fakültesi'ne müderris oldu. 1950'de Dârü'lulûm'da doçent, 1959'da aynı fakültede profesör olarak nahiv bölümünün başkanlığına getirildi. Bu görevi yürütürken Kahire Mecmau'l-lugati'l-Arabiyye'nin yayımladığı *el-Mu'cemü'l-vasîf*'in ilk baskısının (Kahire 1380) tashihini yaptı. 1966'da, Mısır'ın çeşitli üniversitelerinden oluşturulan bir grup profesörle birlikte Küveyt Üniversi-

tesi'ni kurmakla görevlendirildi. 1975 yılına kadar bu üniversitenin dil, yüksek lisans ve doktora bölümlerini yönetti. 1969'da üye olarak seçildiği Kahire Mecmau'l-lugati'l-Arabiyye'ye 1984'te genel sekreter oldu ve bu görevini ömrünün sonuna kadar sürdürdü; bu kurumun çeşitli ilmî komisyonlarında faal üye olarak çalıştı. 16 Nisan 1988 tarihinde Kahire'de öldü.

İslâm dünyasında daha çok gerçekleştirdiği ilmî neşirlerle tanınan Abdüsselâm Hârûn, henüz on altı yaşlarında iken Şâfiî fakihî Ebû Şücâ' el-İsfahânî'nin *el-Muhtaşar* (*et-Taqrîb*) adlı eserini yayımlamıştır (Kahire 1925). İki yıl sonra Abdülkâdir el-Bağdâdî'nin *Hizânetü'l-edeb*'inin tahkikine başlayıp önce birinci cüzünü (Kahire 1927), fakülteden mezun olmadan da bu eserin önemli bir kısmını dört cilt halinde neşretmiş (Kahire 1347-1351), bu arada dönemin meşhur muhakiklerinden Muhibbuddin el-Hatîb'le birlikte İbn Kuteybe'nin *Edebü'l-kâtib*'inin neşirini gerçekleştirmiştir (Kahire 1927).

Abdüsselâm Hârûn bu ilmî neşir faaliyetinden dolayı çeşitli ödüller almıştır. Nitekim Sa'leb'in *Mecâlis*'ini neşretmesi sebebiyle 1950'de Kahire Mecmau'l-lugati'l-Arabiyye'den "Tahkikli Metin Neşri Ödülü"nü, 1981'de de Arap edebiyatı alanındaki başarılı çalışmalarından dolayı "Kral Faysal Uluslararası Ödülü"nü kazanmıştır. Ayrıca Arap üniversitelerinin pek çoğunda misafir profesör olarak görev yapmıştır.

Eserleri. A) Telif Eserler. 1. Dil ve Edebiyat. *el-Esâlibü'l-inşâ'iyye fi'n-naḥvi'l-'Arabî* (Kahire 1399/1978, 1402/1981; Beyrut 1410/1990); *Ḳavâ'idü'l-imlâ'* (Kahire 1392/1972, 1396, 1986); *Künneṣṣetü'n-nevâdir* (Kahire 1405/1984); *Ḳuṭûf edebîyye, dirâsât naḳdiyye fi't-türâṣi'l-'Arabî ḥavle taḥḳîḳi't-türâṣ* (Kahire 1409/1988); *el-Meysir ve'l-ezlâm* (Kahire 1953, 1388/1968, 1987; tarihî, içtimâî, edebî konularla dile dair bahisler ihtiva eder); *en-Nuṣḥ beyne'l-luḡa ve't-târîḥ* (ts.); *et-Türâṣü'l-'Arabî* (Kahire, ts.); *Taḥḳîḳu'n-nuṣṣ ve neṣruḥâ* (Kahire 1374/1954, 1965, 1977, 1410/1989; alanında bir müslüman âlim tarafından yazılan ilk eserdir); *Mu'cemü şevâhidü'l-'Arabîyye* (Kahire 1392). 2. Fihrist Çalışmaları. *Taḥḳîḳât ve tenbîhât fî mu'cemi Lisâni'l-'Arab* (Kahire 1399/1979; İbn Manzûr'un *Lisânü'l-'Arab* adlı sözlüğündeki yanlışların tesbit ve tas-